

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 Oslo

Deres ref.: 200606397-/VT

Vår ref.: 06/8976

Dato: 2. juli 2007

Krigspensjon for tidligere huleboere og barn fra Holen skole

Det vises til brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet av 30. oktober 2006 der det anmodes om en redegjørelse for praktiseringen av bestemmelsene om krigspensjon for huleboerne i Finnmark og for barn som opplevde bombingene av Holen skole. Det vises også til departementets brev av 26. januar 2007 om justering av praksis for huleboere.

Rapporten tar for seg saksbehandlingen, inkludert gruppebehandling, og beskriver praksis i krigspensjoneringen fra tiden før 1990 til 2007. En vurdering og analyse av hvorvidt det har skjedd endringer i praksis, vil fremlegges i en sluttrapport 15. september 2007.

Under arbeidet med oppdraget fra departementet har det vært avholdt et møte mellom representantene for Minneforeningen av 4. oktober 1944 – Laksevåg og NAV. Formålet med møtet var at NAV ønsket en orientering om erfaringer som Minneforeningen sitter med, og som kan være nyttig for oss i det videre arbeidet. I møtet orienterte også NAV litt om arbeidet med bestillingen fra departementet.

1 Innledning

Mandat

Departementets brev gjelder følgende forhold:

- Gruppebehandling i krigspensjoneringen rent generelt og for tidligere huleboere og barn fra Holen skole spesielt.
- Vurdering av hvorvidt retningslinjene/anvisningene for gruppebehandling av tidligere huleboere og/eller barn fra Holen skole er tilfredsstillende.
- Utviklingen av praksis i perioden fra de siste årene før 1990 og for årene etter 1990 med hensyn til årsakskravet.
- Vurdering av om det ut fra en objektiv dokumentasjon kan konstateres om praktiseringen er blitt strengere, har vært uendret eller om den er blitt mer liberal.

Lovene om krigspensjonering

Ved krigsutbruddet i 1940 fantes ingen alminnelig pensjonsordning for krigsskadede eller etterlatte etter falne. Den 9. desember 1941 vedtok Sosialdepartementet to forordninger om krigspensjonering,

ARBEIDS- OG VELFERDS DIREKTORATET

Postadresse: Postboks 5, St. Olavs plass, 0130 OSLO

Besøksadresse: C. J. Hambros plass 2, 0164 OSLO

Tlf: 21070000 // Faks: 21070001

www.nav.no

én for militærpersoner og én for sivilpersoner. De gjeldende hovedlovene om krigspensjonering (militærloven og sivilloven) er dels bygget på og dels en videreføring av disse forordningene.

Militærloven

Loven omfatter militærpersoner som tjenestegjorde under andre verdenskrig. Den gjelder tjeneste fram til utgangen av året 1945, men det kan også gi erstatning for skader som er inntruffet etter 1945 når skaden har sammenheng med opprydding etter krigen og okkupasjonen.

Krigsinvalidpensjon gis ved uførhet, sykdom og tap av forsørger som følge av krigshandlinger.

Invalidepensjon gis til krigsdeltakere som er påført fysisk eller psykisk skade under eller som følge av tjenesten. Vilåret er at det foreligger alminnelig årsakssammenheng mellom krigstjenesten og senere sykdom eller uførhet. Uføregraden må utgjøre minst $8 \frac{1}{3}$ %. Ren menerstatning utgjør vanligvis 20 prosent av full pensjon.

Enkepensjon avledes av invalidepensjonen (avdødes krigspensjon), men kan også gis dersom krigsdeltakeren døde som følge av krigsskade.

Sivilloven

Loven omfatter sivilpersoner som ble påført skade ved krigsulykke i Norge, på norske skip eller i fiendtlig politisk fangenskap. Med begrepet krigsulykke forstås:

- Enhver personskade som er påført som følge av patriotisk arbeid eller holdning eller på grunn av opphold i fiendtlig politisk fangenskap.
- Skader som skyldes deltakelse i Det sivile luftvern eller tvungen tjeneste som borgervakt for okkupasjonsmakten.
- Skader påført en person ved en krigshending, som f. eks. ildgivning, flyangrep, torpedering, minesprengning, bombe- eller granateksplosjoner.

Det kan også gis hel eller delvis erstatning for andre personskader som er påført ved hendinger som skyldes krigen, for eksempel skader som skyldes påkjørsel av tyske militære kjøretøyer eller ulike former for overgrep eller voldsbruk den enkelte var utsatt for.

I særlige tilfeller kan det også gis pensjon til norske statsborgere som kom til skade ved krigsulykke i utlandet eller på utenlandske skip, og dessuten til utenlandske statsborgere som ble påført skade i Norge eller om bord på norsk skip.

Invalidepensjon kan gis til personer som har fått mén eller er blitt uføre på grunn av skade eller sykdom som de ble påført ved krigsulykke eller annen hending som nevnt ovenfor. Uføregraden må utgjøre minst $8 \frac{1}{3}$ %. Ren menerstatning utgjør vanligvis 20 prosent av full pensjon

Enkepensjon gis på samme vilkår som i militærloven.

1951-loven

Ved en tilføyelse av 12. juni 1959 til lov 29. juni 1951 om tillegg til krigspensjoneringslovene av 1946 ble det vedtatt en bestemmelse som gir sjømenn rett til krigspensjon i de tilfellene skaden ikke skyldes krigsulykke, men langvarige påkjenninger.

Etter denne loven har norske sjømenn med minst seks måneders fartstid under krigen 1939-45 rett til stønad når de har pådratt seg varig sykdom eller varig svekket helse på grunn av usedvanlig hard påkjenning under tjenesten.

Kravet til årsakssammenheng er det samme som etter sivilloven, men uføregraden må være minst 20 % for at ytelser kan gis etter denne loven.

Tilleggsloven

Tilleggsloven av 1968 omfatter følgende seks grupper:

- 1 Personer som har gjort aktiv tjeneste i motstandsvirksomhet i det okkuperte Norge.
- 2 Personer som har sittet i fangenskap på grunn av slik tjeneste, på grunn av sin rase eller som gissel.
- 3 Personer som i tidsrommet 8. april 1940 - 2. september 1945 tjenestegjorde i krigsfarvann:
 - a) på norsk skip som den norske regjering hadde rådigheten over, eller
 - c) på utenlandsk skip som ble disponert av krigførende land som Norge var alliert med, men bare hvis tjenesten ble utført med samtykke av norsk myndighet, eller hvis den - uten slikt samtykke - var å regne som tillatt.
- 4 Personer som på grunn av tjeneste som nevnt i punkt 3 har sittet i fiendtlig fangenskap.
- 5 Militærpersoner som under felttoget i Norge i 1940 var utsatt for usedvanlig hard påkjenning.
- 6 Militærpersoner som ellers gjorde aktiv krigstjeneste etter oppdrag av norske eller allierte myndigheter.

Det er et vilkår for rett til pensjon etter denne loven at tjenesten og/eller fangenskapet har vart i minst seks måneder og medførte usedvanlig hard påkjenning. For personer som deltok i felttoget i Norge i 1940, gjelder ikke kravet om seks måneders varighet. Det er videre et vilkår at arbeidsevnen er eller har vært varig nedsatt med minst 50 % mens vedkommende var i yrkesaktiv alder.

Tilleggsloven krever ikke årsakssammenheng mellom krigsdeltakelsen og den aktuelle uførheten, slik som militær- og sivilloven.

Kravet til usedvanlig harde påkjenning ble fram til 1. januar 2006 forelagt Det rådgivende utvalg i krigspensjoneringsaker. Utvalget bestod av personer med særlig innsikt i de forskjellige former for krigsinnsats, fortrinnsvis personer som selv hadde deltatt aktivt.

Formann inntil nedleggelsen var høyesterettsadvokat Sven Haraldsen. Blant medlemmene var Gunnar Sønsteby. Sekretær var Wanda Heger.

2 Utviklingen av praksis

Personer som går inn under sivilloven, kan gis pensjon på grunnlag av en inndeling i tre grupper:¹

- Gruppe 1 - Personer som deltok aktivt i hjemmestyrkene eller i patriotisk arbeid m.m.
- Gruppe 2 - Fiskere og andre sivilpersoner
- Gruppe 3 - Andre sivilpersoner som har vært utsatt for krigsulykke eller andre krigshendelser ("tilfeldig skadede").

Før 1991

Unndragelse av ordren om evakuering av Finnmark og Nord-Troms ble fram til begynnelsen av 1990-årene ikke ansett for patriotisk arbeid eller holdning i henhold til bestemmelsen i sivilloven § 2 første ledd. Personer som var utsatt for krigsulykke og pådrog seg varig helseskade som følge av slik virksomhet, ble da gitt pensjon etter gruppe 3 i sivilloven § 3. I 1991 besluttet Rikstrygdeverket i samråd med Det rådgivende utvalg i krigspensjoneringsaker å endre denne lovforståelsen slik at unndragelse av tvangsevakueringen ("huleboervirksomhet") ble ansett for patriotisk arbeid og tatt inn under gruppe 1 i sivilloven. I 1993 ble det bestemt at denne praksisen også skulle gjelde barn i samme kategori.

Eitinger-utvalget²

Eitinger-utvalgets mandat gikk ut på å finne fram til kriterier for et forenklet opplegg for vurderingen av kravet til årsakssammenheng i hovedlovene av 1946. Løsningen ble at hovedvekten skulle legges på graden av krigspåkjenninger og ikke på mer eller mindre usikre eller subjektive medisinske uttalelser med hensyn til spørsmålet om årsakssammenheng.

Utvalget lanserte en ordning basert på godkjennelse av psykiske lidelser ut fra presumsjon for årsakssammenheng. Utvalget konsentrerte seg først og fremst om å finne fram til grupper av krigsdeltakere der påkjenningene var så ekstreme at risikoen for senskader var til stede. Dette innebar likevel ikke at alle i en slik gruppe uten videre var berettiget til pensjon. Retten til pensjon skulle – som tidligere – avgjøres ut fra en individuell og konkret vurdering av opplysningene i hver enkelt sak. Et avgjørende kriterium i denne sammenheng var om det forelå symptomer som inngikk i diagnosen posttraumatisk stressyndrom (PTSD). Utvalget la i denne sammenheng også vekt på at krigspåkjenninger hos barn og unge kan sette dypere spor enn hos voksne.

Eitinger-utvalgets arbeid medførte en "kodifisering" av gjeldende praksis i krigspensjoneringen. Utvalget hadde ikke til oppgave å foreta endringer i den rådende praktisering eller lovforståelse, men det ble likevel antatt at en vurdering basert på presumsjon, ville medføre en viss generell liberalisering av praksis.

¹ Gruppeinndelingen har betydning for størrelsen på pensjonene, idet pensjonssatsene i gruppe 1 er høyere enn satsene i lovens gruppe 2 og 3.

² Eitinger-utvalgets innstilling ble forelagt Sosialdepartementet i desember 1988, og den nye presumsjonsordningen ble gjort gjeldende fra og med 1990.

Praksis etter Eitingerutvalgets innstilling gjelder personer som omfattes av tilleggsloven, militærloven og sivilloven. Alle som oppfyller tilleggslovens påkjenningskrav til usedvanlig hard påkjenning, anses automatisk å ha vært utsatt for slike påkjenninger at psykiske senskader kan påregnes.

Med hensyn til kategorien huleboere konstaterte Eitinger-utvalget at slik virksomhet i alminnelighet ikke medførte så store påkjenninger at risikoen for diagnosen PTSD var til stede, men det ble påpekt at det i noen tilfeller var gitt pensjon på dette grunnlag ut fra særlige forhold.

Når det gjaldt personer som var utsatt for bombing, bl.a. av Holen skole, uttalte Eitinger-utvalget at risikoen for psykiske skader var til stede for dem som var blitt begravd i ruinene i relativt lang tid (minst én time). For øvrig fant utvalget at ”det ikke er påvist at slike enkeltstående hendelser i form av bombing ville føre til psykiske senskader hos normalt veltilpassede mennesker, med mindre det forelå andre alvorlige risikofaktorer i tillegg.”

Liberalisering av praksis for huleboerne

På grunnlag av en utredning fra professor Lars Weisæth, som var en av de psykiatriske sakkyndige i Eitinger-utvalget, ble det i januar 2007 foretatt en liberalisering av praksis for huleboerne. Den gikk ut på at huleboere som var med på overfarten til Skottland i februar 1945, skulle gå inn under den nevnte ordningen med presumsjonsvurdering. Når det gjaldt huleboere som ikke var med på overfarten til Skottland, kan også disse vurderes ut fra presumsjonsalternativet i den grad det kunne dokumenteres at de var utsatt for særlig dramatiske hendelser eller opplevde reell dødsfare. Praktiseringen skulle fortsatt baseres på prinsippene Eitinger-rapporten, slik at retten til pensjon var avhengig av at det i den enkelte sak måtte dokumenteres psykiske symptomer av den art som inngår i begrepet posttraumatisk stressforstyrrelse.

Saksbehandlingsrutiner

Sakene behandles på grunnlag av de opplysningene som fremlegges i søknaden om krigspensjon. Det innhentes alltid legeerklæring fra søkerens behandlende lege. For belysning av sykehistorien etter krigen innhentes det også journalopplysninger og andre medisinske opplysninger (bl.a. journaler og epikriser fra sykehusopphold) fra hele etterkrigstiden. Eventuelle folketrykddokumenter innhentes fra NAV lokalt.

Dersom det er tvil om årsaksspørsmålet, innhentes det også spesialisterklæring. Når det gjelder psykiske lidelser, benyttes fortrinnsvis – etter anvisning i Eitinger-rapporten - spesialister med særlig kompetanse i katastrofepsykiatri. Dette gjaldt i første rekke spesialister tilnyttet Kontoret for katastrofepsykiatri i Oslo, men også enkelte andre spesialister med denne spesielle kompetansen bosatt utenfor Oslo er benyttet.

Saksbehandlingen foretas i samsvar med retningslinjene i Eitinger-rapporten. Eventuell ankebehandling foretas av andre saksbehandlere

Det gjelder ingen foreldelsesfrist. En krigspensjonerings sak kan gjenopptas på ethvert tidspunkt.

3 Gruppebehandling

Generelt

Den norske krigspensjoneringsordningen er en personskadetrygd og ikke en veteranpensjonsordning. Det innebærer at retten til pensjon skal vurderes ut fra den enkeltes krigsinnsats, helsemessige forhold og ervervsevne. Det kan således ikke gis pensjon på grunnlag av krigstjenesten alene, slik ordningen er i enkelte andre land.

Når begrepet grupper er omtalt i krigspensjonslovene, gjelder dette i første rekke i forbindelse med "tjenesteart" (militære, sivile, tilfeldig skadede) og for de typer innsatspersonell som omfattes av tilleggsloven. Denne loven gjelder seks kategorier av krigsdeltakere som har vært utsatt for "usedvanlig hard påkjenning", eksempelvis personer som har vært konsentrasjonsleirfanger eller krigsseilere. Hovedregelen er at tjenesten eller fangenskapet har vart i minst seks måneder. Loven gir imidlertid ingen anvisning på at det skal innvilges pensjon utelukkende fordi man tilhører en bestemt gruppe. Lovens øvrige krav til krigsskade og ervervstap, eller til vesentlig mén, må også være oppfylt.

Det er særlig i forbindelse med påkjenningskravet i tilleggsloven at gruppebegrepet og såkalte "gruppegodkjennelser" har vært anvendt. Godkjennelse av en gruppe (for eksempel sjøfolk med seks måneders tjeneste, konsentrasjonsleirfanger, soldater i IR/15) innebærer her at tilleggslovens påkjenningskrav anses oppfylt for stort sett alle som omfattes av gruppen, og at søkernes sykdom og skader således vurderes etter tilleggslovens årsakskrav. Men for å være berettiget til pensjon må personer som går inn under disse gruppene, også oppfylle kravet til minst 50 % tap av ervervsevne i yrkesaktiv alder. Er ikke kravet til tap av ervervsevne oppfylt, behandles søknaden om pensjon etter det vanlige årsakskravet i sivil- eller militærloven.³

I og med Eitinger-utvalgets innstilling ble det innført en praksis med et nytt årsakskrav etter sivilloven og militærloven, den såkalte presumsjonsordningen, som anvendes for personer med psykiske plager. Denne ordningen omfatter personer som var utsatt for så store påkjenninger at det må antas å foreligge årsakssammenheng mellom krigspåkjenningene og senere psykiske plager som inkluderer symptomer forenlige med PTSD. Det påkjenningskravet som gjelder for denne ordningen, ligger en del "lavere" enn tilleggslovens påkjenningskrav. Spesielt for denne praksisen er at den ikke bare omfatter personer som har deltatt aktivt i motstandskampen, men at den også omfatter tilfeldig skadede, som f.eks. enkelte ofre for bombing, torpedering o.a. Eitinger-utvalgets innstilling gir anvisning på en rekke grupper som omfattes av denne praksisen. Men igjen, det er ikke tilstrekkelig for tilståelse av krigspensjon at søkeren faller inn under en slik gruppe. De øvrige kravene med hensyn til ervervstap/mén, og om at det ikke må foreligge andre åpenbare årsaker til lidelsen, må også være oppfylt i hvert enkelt tilfelle.

Rene gruppegodkjennelser hvor krigspensjon tilstås utelukkende fordi en person tilhører en bestemt gruppe, vil således være i strid med lovens ordlyd og intensjon. Praktiseringen med individuell og

³ I motsetning til det alminnelige årsakskravet som gjelder i militær- og sivilloven, har tilleggsloven et årsakskrav som går ut på at det kan gis pensjon med mindre det er åpenbart at det ikke er sammenheng mellom tapet i ervervsevne og tjenesten eller fangenskapet.

konkret vurdering av den enkelte sak er også stadfestet av Trygderetten og domstolene i en lang rekke saker. Å foreta rene gruppegodkjennelser nå for visse grupper søkere, er ikke mulig uten at loven endres. En eventuell gruppegodkjennelse for visse grupper av krigsdeltakere ville også ha medført en vesentlig forskjellsbehandling overfor alle de søknadene som er blitt behandlet gjennom mer enn 60 år, og overfor andre søkere som ikke omfattes av disse spesielle gruppene. Personer som gjorde en innsats under krigen, eller som ble utsatt for krigshendelser (krigsskade eller annen hending), skal ut fra lovens intensjon behandles likt vis-à-vis krigspensjoneringslovene, uaktet om de tilhører den ene eller andre gruppen.

Spesielt om huleboere og Holen skole

Huleboer:

Gruppebehandling etter de forskjellige årsakskravene som er nevnt ovenfor, er også anvendt for huleboerne og barn fra Holen skole. Krigspåkjennningene innenfor disse gruppene er ikke ensartet, det er store individuelle forskjeller, særlig for gruppen huleboere. Også de som var huleboere på Sørøya hadde svært forskjellige krigsbelastninger. Dertil kommer individuelle forutsetninger for å tåle påkjenninger, som alder (spesielt hos barn), sårbart sinn, familieforhold o.a.

Når det gjelder huleboerne på Sørøya, er enkelte saker blitt godkjent etter tilleggsloven, d.v.s. at de har vært utsatt for usedvanlig hard påkjennning i tilleggslovens forstand. Dette gjelder særlig personer som var huleboere fram til februar 1945 og som deretter ble innrullert i militære enheter og deltok i kampene på øya i mars 1945. Også personer som deltok i felttoget i 1940 er blitt godkjent etter tilleggsloven, på grunnlag av de samlede krigspåkjennningene. Andre er blitt godkjent bl.a. ut fra individuelle forutsetninger (f. eks. høygravide) eller spesielle tilleggpåkjenninger (f. eks. at de ble såret eller torpedert) under huleboertilværelsen eller overfarten til Skottland. Det er imidlertid ingen klart definert gruppe av huleboerne som er godkjent etter tilleggsloven. Godkjennelsene er skjedd etter en konkret vurdering av det enkelte tilfellet.

Tilleggsloven har som nevnt i punkt 1 også et krav om at tjenesten/påkjennningene skal ha vart i minst seks måneder. Det kan dispenseres fra varighetskravet i særlige tilfelle. For de huleboerne fra Sørøya som ble evakuert til Skottland, er varighetskravet ikke oppfylt.

Det skal bemerkes at alle saker fram til 1. januar 2006 ble forelagt for Det rådgivende utvalg i krigspensjoneringsaker, med mindre Rikstrygdeverket selv fant at påkjenningskravet var oppfylt, eller hvor det var klart at tilleggslovens krav til minst 50 % tap av ervervsevne ikke var oppfylt.

Etter praksisendringen i januar 2007 anses nå alle som var huleboere på Sørøya og som var med på overfarten til Skottland, for å omfattes av presumsjonsregelen i henhold til Eitinger-utvalgets innstilling. Praksisendringen skjedde i overensstemmelse med konklusjonen i en generell spesialistuttalelse fra professor Lars Weisæth. Også andre huleboere (inkludert huleboere fra andre steder enn Sørøya) kan gå inn under presumsjonsordningen etter en konkret vurdering, jf. punkt 2 ovenfor. - Etter tidligere praksis blir den gruppen som var om bord på skip som ble torpedert under overfarten til Skottland, generelt ansett for å komme inn under presumsjonsordningen.

For de øvrige gruppene av huleboere gjelder det vanlige årsakskravet etter sivilloven. En stor gruppe huleboere på Sørøya ble etter en kortere eller lenger huleboertilværelse tatt til fange av tyskerne og

fraktet østover til Tromsø, og derfra videre til innkvartering hos private andre steder i landet. Denne gruppen anses generelt ikke for å omfattes av presumsjonsregelen, men unntak kan forekomme i spesielle tilfeller.

For den gruppen av huleboere, fra Sørøya og ellers i Finnmark, som ble værende i landsdelen fram til freden i mai 1945, var forholdene svært forskjellige. Dette gjelder både med hensyn til varigheten av oppholdet og med hensyn til levestandardene. Her er det ikke mulig å definere noen ensartet gruppe, men etter en konkret vurdering er enkelte av disse også ansett for å omfattes av presumsjonsregelen i henhold til nevnte kriterier.

Holen skole:

Personer som var utsatt for bombingene av Holen skole, omfattes ikke av tilleggsloven, men av sivilloven.

Når det gjelder Holen skole-sakene, skulle presumsjonsordningen i henhold til Eitinger-utvalgets innstilling praktiseres slik at den "gruppen" som ble begravd under ruinene over en viss tid før de ble hjulpet ut, automatisk anses for å ha vært utsatt for slike påkjenninger at presumsjonsregelen kommer til anvendelse. Denne praksisen er spesifikt nevnt den utvidede utgaven av Eitinger-utvalgets rapport.

For de øvrige som opplevde bombingene av Holen skole, er det også enkelte som anses for å komme inn under presumsjonsregelen, eksempelvis personer som pådrog seg større fysiske skader. Disse kan ha blitt tilstått krigspensjon for de fysiske skadene alene, eller i tillegg til eventuelle psykiske skader.

Ellers vurderes søkere fra Holen skole etter de vanlige årsakskravene i sivilloven, på lik linje med dem som var direkte utsatt for de mange bombeangrepene på andre byer og steder i landet under krigen.

4 Antall gjennomgåtte saker

Krigspensjoneringens arkiv i det nedlagte Rikstrygdverket omfattet fram til våren 2003 omkring 60 000 saker, derav ca 14 000 militærsaker, 20 000 sjø saker og 26 000 sivilsaker. Forut for flyttingen fra Skillebekk til Sannergata i pinsen 2003 ble størsteparten av disse sakene oversendt Riksarkivet, der de ligger lagret i 2911 bokser, til sammen ca 45 000 saker.

Sakene er ordnet og registrert kronologisk etter krigspensjoneringens egne saksnummer. Det er også enkelt å finne frem til sakene på grunnlag av navn og fødselsnummer. Det foreligger ingen registrering i forhold til f.eks tjenestestart, tjenestested, diagnose, uførgrad, pensjonsgrunnlag.

Oversendelsen til Riksarkivet gjaldt i hovedsak bare saker som var avslått og/eller saker der både pensjonisten og eventuelle etterlatte var døde. Hvor mange av disse sakene som er avslått, er ikke kjent. Det antas at de langt fleste saker som ligger i Riksarkivet gjelder personer som nå er døde, uaktet om de oppbevar krigspensjon eller ikke. Det er mer enn 60 år siden krigen sluttet.

Det faktum at en stor del av sakene i Riksarkivet er avslagssaker, gjør at det ikke er mulig å finne fram til noen prosentvis fordeling mellom godkjenninger og avslagssaker ut fra det tallmaterialet som foreligger og som gjengis nedenfor.

Pr. d.d. oppbærer ca. 3000 personer krigsinvalidpensjon og ca. 5400 personer krigsenkepensjon. I tillegg til disse sakene ligger det ca 6000 avsluttede saker i arkivet i NDU.

Med sikte på å avdekke utviklingen av praksis, har vi foretatt en gjennomgang av krigspensjoneringens arkiv i NDU og av et mindre antall av de sivilsakene som befinner seg i Riksarkivet (30 bokser), fordelt på følgende kategorier:

- a) huleboersaker fra før 1991⁴
- b) huleboersaker fra perioden 1991-2002⁵
- c) huleboersaker fra perioden etter oktober 2002
- d) Holen skole-saker

Gjennomgangen så langt omfatter i alt 325 saker, derav 216 huleboere, 69 Holen skole-saker, samt 40 saker som omhandlet Finnmark, men som viste seg å ikke være huleboersaker. Alle disse sakene er vurdert på nytt, og det er utferdiget nye vedtak til søkere som har fått omgjort sine saker. Omgjøringene, som er gjort i henhold til den praksisendringen som er satt i verk fra januar 2007, skyldes ikke feil ved den opprinnelige saksbehandlingen.

5 Resultat av gjennomgangen

Huleboersaker fra før 1991

Av de 25 sakene fra årene 1969-1990 som vi har gjennomgått, var det opprinnelig 15 godkjennelser og 10 avslag. 1 sak er omgjort etter liberaliseringen av praksis for huleboere i 2007.

Huleboersaker fra perioden 1991-2002

Av 61 gjennomgåtte saker fant vi 29 godkjennelser og 31 avslag samt 1 sak som var under behandling. Ingen saker er omgjort i denne kategorien.

Huleboersaker fra perioden etter 2002

Fra høsten 2002 til dags dato har krigspensjoneringen mottatt ca 130 nye søknader om krigspensjon fra huleboere. Av disse er 54 saker avslått, mens 58 er godkjent og 18 er under behandling. Av de 58 sakene som godkjent, er 28 omgjort som følge av liberalisering av praksis i 2007.

Holen skole-saker

Av de 69 Holen skole-sakene som er gjennomgått, er 49 godkjent og 18 avslått, mens 2 saker er under behandling. Omkring 40 av disse sakene er fra tiden før 2001, og av disse er 9 avslått. Omkring 30 saker er fra perioden etter 2001, og også av disse er 9 avslått. Ingen saker er omgjort som følge av denne gjennomgangen. Praksis er ikke endret for denne gruppen.

⁴ Fra 1991 ble huleboeropphold ansett for motstandsviksomhet, og Eitinger-utvalgets praksis ble innført fra 1990

⁵ Høsten 2002 ble det igangsatt en "aksjon" på Sørøya blant tidligere huleboere.

6 Status - gjenstående arbeid

Det som nå gjenstår, er først og fremst å foreta en detaljert gjennomgang og analyse av resultatet i de 325 sakene som er funnet fram og vurdert på nytt. Et viktig moment i denne sammenheng er å finne fram til grunnlaget for avgjørelsene, dvs. hvilket påkjenningsnivå og andre faktiske forhold som har vært avgjørende, med henblikk på eventuelle forskjeller mellom de tre ulike tidskategoriene. På grunnlag av en slik omfattende gjennomgang antar vi det vil være mulig å trekke slutninger om hvorvidt praksis har endret seg, jf kulepunkt 4 i mandatet.

Det bemerkes rent generelt at saksbehandlingen i NAV Drift og utvikling (og tidligere i Rikstrygdeverket) utføres i samsvar med de retningslinjene som er nedfelt i Eitinger-rapporten. Det antas likevel at det med årene har skjedd en viss liberalisering av praksis, bl.a. fordi nye grupper er kommet inn under tilleggsloven, og ny medisinsk kunnskap har påvirket årsaksvurderingen. Dessuten kan Trygderetten bare omgjøre til gunst for søkeren, og dermed justere praksis i liberal retning. Det har gjennom årene skjedd flere liberaliseringer på krigspensjoneringsområdet, f.eks en lempeligere vurdering av kravet til tap av minst 50% ervervsevne etter tilleggsloven, nye grupper krigsdeltagere som omfattes av tilleggsloven, o.a.

7 Avsluttende kommentar

Ut fra den systematiske gjennomgangen vi nå har gjort i saker fra tidligere huleboere og barn fra Holen skole, har vi noen tanker knyttet til kunnskap om virkningene av krigspåkjenninger hos barn. Det er snart 20 år siden Eitingerutvalgets innstilling. I tiden etter innstillingen kan det være generert ny kunnskap om hva slike påkjenninger eventuelt kan medføre av påkjenninger og senskader hos barn. NAV mener derfor at det kan være grunnlag for å be om en oppdatert psykiatrisk ekspertvurdering om senvirkningene av krigspåkjenninger hos barn. En slik ny vurdering vil kunne være av betydning for bl.a. saker som gjelder barn fra Holen skole og Sørøya.

Med vennlig hilsen

Tor Saglie
Arbeids- og velferdsdirektør

Hilde Olsen
Direktør pensjon og ytelser